

Vodič kroz javne biblioteke u Bosni i Hercegovini

A guide to public libraries in Bosna i Hercegovina

Senada Dizdar

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, Bosna i Hercegovina / Faculty of Philosophy, University of Sarajevo, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

senada.dizdar@ff.unsa.ba

Vodič kroz javne biblioteke u Bosni i Hercegovini je još jedno kapitalno djelo Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine. Publikacija je izašla u Ediciji Stručna bibliotečka literatura, a tekst potpisuju mr. sci. Zijada Đurđević-Alidžanović, dr. sci. Ismet Ovčina i Adisa Žero, viši bibliotekar. Publikacija je izašla kao reprezentativno izdanje grafičkog urednika Eldina Hodžića na 293 stranice, uz prijevode Ahmeda Kurte i lekturu mr. sc. Zenaide Karavdić. Publikacije ne bi bilo bez bibliotekarki, bibliotekara i drugih odgovornih lica koji su se odazvali pozivu NUBBiH i ispunili anketne listove. Pojedine biblioteke, uz osnovne informacije koje su tražene, predstavile su se i šire, razumijevajući da su to podaci koji ostaju kao svjedočanstvo za budućnost, da je to sabrano iskustvo jedne djelatnosti i važan izvor za mnoga istraživanja.

S tim u vezi ovdje treba napomenuti da se često zaboravlja da su ovakvi vodiči više od pukog mapiranja stanja jedne djelatnosti, jer su oni, između ostalog, važni za kritičku analizu rada biblioteka i bibliotekara, koja bi trebala pomoći profesionalizaciji ove djelatnosti, što je, nažalost, problem i nakon više od 400 godina od pojave prvih javnih biblioteka u Bosni i Hercegovini.

Prva javna biblioteka u BiH otvorena je 1630. godine. Nju je, kao prvu samostalnu ustanovu ovog tipa u Banjoj, osnovao šejh Husamuddin, sin hadži Omerov. U Sarajevu je 127 godina kasnije (1757) osnovana Šehidijina, a zatim (1774) Kantamirijina biblioteka. U javnim bibliotekama ili onima koje su imale mogućnost posudbe knjiga, radili su bibliotekari koji su imali platu. Naprimjer, prema šerijatskom hudžetu (šerijatski hudždžet) od 9. ša'bana 1212 (1797), bibliotekar biblioteke Abdulaha Kantamiri zade plaćan je 14 akči dnevno iz sredstava njegovog (Abdulah Kantamiri zade) vakufa.¹

O sistematskoj i organiziranoj mreži javnih (narodnih) biblioteka moguće je govoriti tek od šezdesetih godina 20. stoljeća nakon donošenja *Zakona o bibliotečkoj djelatnosti* 1957. godine. Ta mreža se postepeno širila i razvijala, da bi, kako se navodi u *Vodiču kroz narodne biblioteke Jugoslavije* (1979), u Bosni i Hercegovini tada bile 103 biblioteke.²

Prvo poslijeratno istraživanje stanja javnih biblioteka u Bosni i Hercegovini objavljeno je 2006. godine u *Vodiču kroz javne biblioteke u BiH*. *Vodič* je sačinila radna grupa Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine (pod rukovodstvom mr. sci. Zijade Đurđević-Alidžanović) na temelju anketnog prikupljanja podataka o bh. bibliotekama. Anketiranjem je obuhvaćena 61 biblioteka u FBiH i Distriktu Brčko i 47 biblioteka u RS (ukupno 108 javnih biblioteka).³

U *Vodiču* je zapisano da: "...Jedan od poražavajućih rezultata ankete za bibliotečko-informacijsku djelatnost je činjenica da sve općine u BiH nemaju javnu biblioteku. Od 85 općina u Federaciji BiH, 21 nema javnu biblioteku, četiri općine imaju biblioteku koja nije u funkciji. U Republici Srpskoj od 63 općine, 16 nema javnu biblioteku."⁴

Dvije godine nakon izdavanja *Vodiča kroz javne biblioteke u BiH*, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske izdala je *Vodič kroz narodne biblioteke Republike Srpske*, autorice Milke Davidović (Banja Luka, 2008).

Spomenute publikacije pokazale su se kao dragocjeni vodiči i adresari koji su bili od velike pomoći u prikupljanju podataka o bh. bibliotekama, a korišteni su u mnogim naučnim radovima poput disertacije Senada Čelikovića *Biblioteke i bibliotekarstvo u*

¹ Lavić, Osman. 2013. *Biblioteke u Bosni i Hercegovini za vrijeme osmanske uprave* (magistarski rad). Sarajevo: Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, str. 40.

² Mihaliček, Mubera. 1979. "Vodič kroz narodne biblioteke Jugoslavije" *Bibliotekarstvo* XXV (3): 105–108.

³ Đurđević-Alidžanović, Zijada. 2004–2005. "Pregled stanja u javnim bibliotekama u BiH" *Bosniaca* IX–X (9–10): 17–18.

⁴ *Vodič kroz javne biblioteke Bosne i Hercegovine*, pripremila Zijada Đurđević Alidžanović. Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, 2006, str. 201.

Bosni i Hercegovini 1975–2010, publicirane 2019. godine u izdanju Planjakska iz Tešnja.

Prethodni *Vodič kroz javne biblioteke u BiH* NUBBiH je objavila 2006. godine, da bi 2008. godine objavila i *Vodič kroz visokoškolske biblioteke*, tako da *Vodič* iz ove, 2020. godine, pokazuje da je NUBBiH, zahvaljujući entuzijazmu svojih uposlenika, dosljedna u slijedenju dobre prakse mapiranja biblioteka.

Građa *Vodiča* bit će ovdje predstavljena kroz njegovih pet poglavlja. U Uvodnom dijelu, u *Predgovoru* dr. sci. Ismeta Ovčine, izneseni su razlozi objavljivanja *Vodiča*, gdje se navodi da je cilj njegovog nastanka bio da se javnosti predoči trenutna slika o jednom od najznačajnijih segmenata bh. kulture, obrazovanja i nauke, te pojedinačno predstave bibliotečke ustanove u BiH.⁵ U Uvodu je i tekst *O Funkciji vodiča* mr. sci. Zijade Đurđević-Alidžanović u kojem se navodi da: "...Pripremajući ovu publikaciju došli smo do podataka koje općine nemaju javnu biblioteku, kao i do podataka o novonastalim bibliotekama koje nisu postojale u toku izrade prethodnog *Vodiča* iz 2006. godine."⁶ Adisa Žero, viši bibliotekar, u tekstu *Javne biblioteke i komunikacijske tehnologije* upozorava na to da je: "...potrebna veća podrška društva kako bi biblioteke uhvatile korak sa savremenim trendovima u bibliotekarstvu".⁷ Pri tome posebno ističe potrebu digitaliziranja građe kao trajne zaštite, ali i oblika komunikacije prilagođenih mlađim generacijama. U ovom dijelu *Vodiča* date su opće informacije i shematski prikazi Javnih biblioteka u BiH.

U drugom dijelu *Javne biblioteke u Federaciji BiH i Brčko Distriktu – nosioci bibliotečko-informacionog sistema BiH* predstavljene su najveće biblioteke koje su nosioci BiS-a u BiH. U trećem poglavlju dat je pregled javnih biblioteka u BiH kroz tri cjeline: 3a) Federacija Bosna i Hercegovina, 3b) Republika Srpska i 3c) Brčko distrikt. Četvrti dio *Vodiča* sadrži abecedne i stručne registre po općinama po nazivu i registar javnih biblioteka u FBiH po kantonima / županijama.

Peti dio *Vodiča* daje rezultate ankete te zaključke i preporuke.

Osnovni izvor podataka o bibliotekama bio je anketni list upućen svim javnim bibliotekama u BiH, kao i podaci na web portalima onih biblioteka koje ga imaju. Anketni je list sadržavao: identifikacijske podatke o biblioteci, podatke o osnivanju i osnivaču, o prostoru, opremi, kadrovima, fondovima, katalozima, korisnicima, edukacijama zaposlenih i korisnika i posebnim aktivnostima.

U *Vodiču* je konstatirano da u Bosni i Hercegovini postoji 116 javnih biblioteka, u Federaciji 64, u RS-u 51 i jedna u Brčko distriktu. Nažalost, tri javne biblioteke u FBiH nisu se odazvale pozivu, a u RS-u 24.

Ovako dobro strukturiran vodič jasno pokazuje da mu je prethodila planska realizacija cijelog projekta, a dosadašnje iskustvo u izradama *Vodiča* rezultiralo je publikacijom koja nadilazi formu vodiča i može se svrstati u monografije.

Nadam se da će ovaj *Vodič* biti ne samo vodič koji je mapirao biblioteke i stanje u njima nego i vodič koji će biti prepoznat kao osnova za unapređenje javnih biblioteka, budući da su one, kako je navedeno u IFLA/ UNESCO Manifestu za javne biblioteke, *kapije znanja*, te da će ih lokalne zajednice prepoznati kao partnere u popravljajući kvaliteta života u okruženju u kojima djeluju, te početi sistematski ulagati u njihov razvoj.

⁵ Ovčina, Ismet. 2020. "Predgovor" U *Vodič kroz javne biblioteke*. Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, str. 11.

⁶ Đurđević-Alidžanović, Zijada. 2020. "Funkcija vodiča" U *Vodič kroz javne biblioteke*. Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne Hercegovine, str. 13.

⁷ Žero, Adisa. 2020. "Javne biblioteke i komunikacijske tehnologije" U *Vodič kroz javne biblioteke*. Sarajevo: Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne Hercegovine, str. 21.